

Cihelny v ČR

Až do poloviny 20. století se na území dnešní České republiky nacházely řádově stovky cihelen, jejich množství bylo odvislé od obrovské potřeby cihel při rozrůstání se zejména městských aglomerací od druhé poloviny 19. století. Místně byly obvykle vázány na lokální ložiska jílu a spraší, vhodných pro cihlářskou výrobu. Ve výsledku měla téměř každá větší obec svoji cihelnu, výjimkou nebylo v jedné lokalitě i cihelen několik. Během druhé světové války došlo k uzavření řady menších cihelen, jejichž provoz často již nebyl obnoven, a druhá polovina 20. století byla pak labutí písni většiny ostatních. S příchodem nových stavebních materiálů a cihlářských výrobků (tepelně izolační tvárnice a podobně) a v kontextu globalizace se do dnešní doby udržela tradiční výroba jen ve zlomku cihelen, a i ta je do budoucna ohrožena.

Zde naleznete přehled cihelen, které mají ve své produkci klasické plné pálené cihly, využitelné i při rekonstrukcích historických objektů. Zde je však třeba mít na paměti nutnost ověření těch vlastností, které jsou v rámci využitelnosti stěžejní (např. mrazuvzdornost u lícového rezného zdiva).

1. Cihelna Šitbořice

Cihelna se nachází na kraji obce Šitbořice 25 kilometrů jihovýchodně od Brna, v okrese Břeclav. Cihelna se specializuje na výrobu plných cihel pálených velkého formátu, které se uplatňují hlavně při výstavbě nosných zdí u vinných sklípků. Dalšími produkty cihelny jsou na zakázku vyráběné cihelné dlaždice

Kvůli vysoké odolnosti cihel vůči klimatickým vlivům a erozi jsou šitbořické cihly předurčeny k použití při stavbě nosných neomítaných zdí běžných budov. Rozměry vypálené cihly jsou 290 x 140 x 65 mm a váží 4,1 kg. Pevnost v tlaku je 24 MPa, nasákavost 15 % a objemová hmotnost 1600 kg.m⁻³. Tepelný odpor zdiva je 0,73 m³.K.W⁻¹ a součinitel prostupu tepla je při tloušťce 140 mm 2,87 W.m-2.K⁻¹.

Hlavní dominantou cihelny v Šitbořicích je výroba lícových cihel typu klinker, tzv. zvonivek, kterým dlouhodobě nevádí vlhkost ani drsné klimatické podmínky a mají vynikající mrazuvzdornost. Na obrázcích 11 a 12 je patrná rozdílná barva, která je způsobena jinou teplotou výpalu.

Výroba cihel v Šitbořicích vychází z tradičních postupů, které byly do cihlářských technologií zaváděny v průběhu dvacátého století. Původní pýchování hlíny do forem tak bylo nahrazeno automatizovaným procesem s vytlačovacími stroji a s mísením hlíny ve velkých objemech. Středem cihelny je však pořád kruhová pec. Ačkoliv je tento pozoruhodný vynález v současné době již technicky překonaný tunelovými nebo automaticky řízenými vozokomorovými pecemi, stále se jedná o spolehlivou technologii produkující velmi kvalitní výrobky. Výpal v klasické kruhové peci však není řízen počítači ani jinou elektronikou. Vyžaduje přítomnost obsluhy, která má dlouholeté zkušenosti a náležitou dovednost při sledování a řízení celého procesu. Šitbořická cihelna, jako jedna z posledních, disponuje přesně

těmito odborníky s požadovanou kvalifikací. Právě oni a místní hlína jsou zárukou kvality jak pálených cihel tak i ostatních cihlářských výrobků vyrobených v Šitbořicích.

Obr. 1 a 2 Cihla plná pálená, tzv. zvonivka.

2. Cihelna Polom

Cihelna se nachází na kraji města Polom v Olomouckém kraji. Do sortimentu výroby patří cihla plná, lícová odlehčená, voštinová a dutinová, dále pak drenážní trubky a ruční cihelná dlažba.

Cihla plná CP je vhodná pro klasické zdění i vyplňování omítaného zdiva o tloušťce zdi 290, 140 a 65 mm. Dále se používá pro obvodové zdivo v kombinaci s tepelnou izolací, čímž je docílena vynikající akumulární schopnost stavby a je zajištěna celková tepelná pohoda ve stavbě. Rozměry jsou $290 \times 140 \times 65$ mm, pevnost v tlaku 15 – 20 MPa a průměrná hmotnost 4,1 kg.

Obr. 3 Cihla plná.

3. Cihelna Bratronice

Nachází se v okrese Kladno ve Středočeském kraji, asi 30 km západně od Prahy. Cihelna se specializuje na výrobu plné pálené cihly a ruční cihelné dlažby.

Cihla plná pálená vyráběná se standardními rozměry $290 \times 140 \times 65$ mm a pevností

v tlaku P20 MPa. Dále vyrábějí i cihlu plnou s prolisem o rozměrech $290 \times 140 \times 65$ mm a pevností v tlaku P20.

Obr. 4 a 5 Cihla plná pálená a cihla plná pálená s prolisem.

Kdy vznikla bratronická cihelna není přesně známo, ale cihly se zde, stejně tak jako v mnoha okolních obcích pálily od nepaměti. První zmínky o obci Bratronice pocházejí ze 13. století, kdy při královské cestě z Prahy na hrad Křivoklát vznikla osada právě na území dnešní cihelny. Dokládá to velké množství keramických úlomků, železných a bronzových předmětů, nalezených při záchranném archeologickém průzkumu.

Někdy kolem roku 1850 již cihelna, stejně tak jako nedaleký velkostatek Borek, prokazatelně patří k Fürstenberskému panství. V roce 1911 získává statek do nájmu Alois Hercl a později se stává jeho vlastníkem i s přílehlou cihelnou. V období první republiky dochází k rozvoji cihelny. Kromě cihel se již vyrábí i tašky. Roku 1932 je postavena nová kruhová pec.

Po válce přišlo neradostné období, cihelna byla vyvlastněna a majitelé vystěhováni. Několik let byla mimo provoz. Kolem r. 1960 byl provoz s přestávkami obnoven. Po roce 1989 byla cihelna opět navrácena původním vlastníkům.

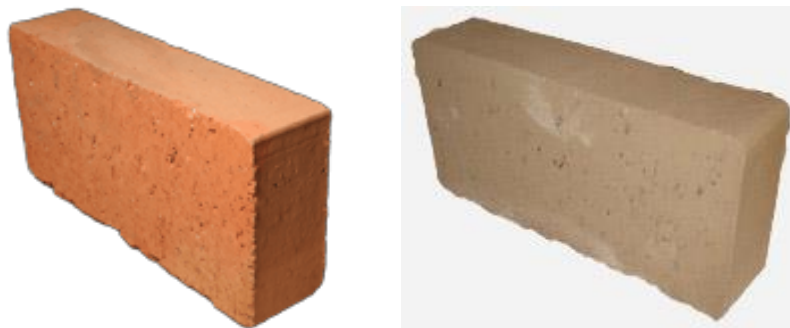
V současné době provozuje cihelnu společnost s ručením omezeným, jejímž vlastníkem je pravnuke původních majitelů ing. Jiří Hercl. Po nezbytných opravách a nekončících rekonstrukcích dnes cihelna vyrábí zejména plně pálené cihly, a ruční cihelnou dlažbu. Pro rekonstrukci historických objektů je možno dle přání zákazníka vyrobit na zakázku cihly i dlažbu v různých rozměrech. Nedílnou součástí cihelny je také recyklační linka pro zpracování stavebních odpadů, linka na výrobu antuky, třídička zeminy a program hliněných omítek a nepálených cihel.

4. Cihelna Vysoké Mýto

Nachází se v Pardubickém kraji v okrese Ústí nad Orlicí. Vyrábí pálené cihly menšího formátu a doplňkové výrobky. Vyrábí pálené cihly menšího formátu a velké množství cihelných dlažeb a obkladů.

Cihla plná pálená CP s rozměry $290 \times 140 \times 65$ mm, pevností P15, P20 a hmotností

3,9 kg. Cihly jsou určeny pro výstavbu obvodového i vnitřního nosného chráněného zdiva. Cihla plná CP – nepálená, rozměr 290 × 140 × 65 mm a hmotnost 4,8 kg, pevnost v tlaku se *neuvádí. Je určena pro výstavbu nenosného chráněného zdiva.

Obr. 6 a 7 Cihla plná pálená a cihla plná nepálená.

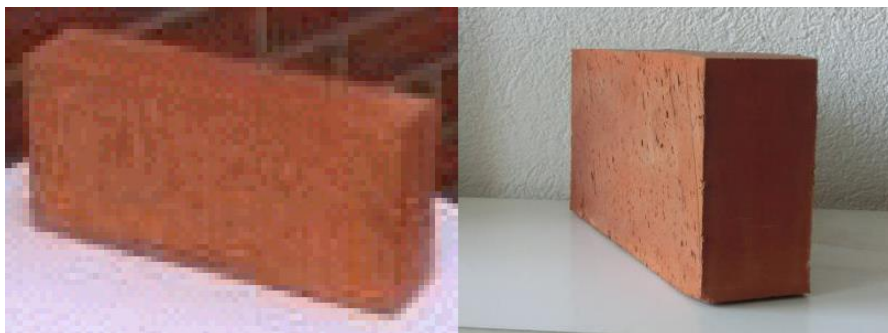
Počátek historie CIHELNY NA KRÉTĚ ve Vysokém Mýtě se datuje od 30. 7. 1897, a to registrací u Zemského soudu v Chrudimi, kde byla společnost zapsána pod názvem "Spolková cihelna ve Vysokém Mýtě zapsané společenstvo s obmezeným ručením". Od 5.1.1998 je závod provozován soukromou firmou Karel Hrabčuk. V současné době se závod zabývá výrobou cihlářských prvků menších rozměrů a distribucí prvků všech rozměrů dle požadavků moderního stavebnictví.

Od 1.7.2004 došlo ke změně právní formy na Společnost s ručením omezeným a názvu firmy na: Cihelna Vysoké Mýto s.r.o..

5. Cihelna Zlín, Malenovice a Holešov, Žopy

Cihelna Zlín, Malenovice byla uvedena do provozu v roce 1939 a byla majetkem firmy Baťa a.s. Vyráběly se zde cihly plné, duté jednocihly i dvojcihly a všechny druhy trativodek. Z plných cihel se stavěly klasické baťovské stavby z režného zdiva. V současné době vyrábějí cihly dutinové, lehčené, odlehčené a plné. Cihelna Holešov – Žopy byla založena v roce 1911. Nejprve byly vyráběny cihly plné, duté, krytina všeho druhu, drenážní trubky a patentované stropnice Klínos. V roce 1913 se spojila s cihelnou Františka Pokorného v Holešově. Tím vznikla cihelna s pozemky 30 Ha mezi Holešovem, Dobroticemi a Žopy. V současné době je cihelna ve vlastnictví soukromé společnosti Zlínské cihelny s. r. o..

Mezi jejich výrobky patří cihla plná s rozměry 290 × 140 × 65 mm, objemové hmotnosti 1600 kg.m⁻³ a s pevností v tlaku 20 MPa. Cihla plná lehčená o rozměrech 290 × 140 × 65 mm, objemové hmotnosti 1500 kg.m⁻³ a pevnost v tlaku 10 – 15 MPa. Cihla rakouská CP MF plná, jejíž rozměry jsou 250 × 120 × 65 mm, objemová hmotnost 1600 kg.m⁻³ a pevnost v tlaku 20 MPa. Jejich specialitou je výroba fortifikační cihly tzv. šancovky, která má rozměry 320 × 160 × 80 mm. Je to mrazuvzdorná cihla, která se používá na opravy historických památek.

Obr. 8 a 9 Cihla plná pálená a cihla plná pálená šancovka.

6. Cihelna Praha, Štěrboholy

Tato cihelna se specializuje na výrobu nejpevnější plné cihly v ČR. Sortiment dále zahrnuje cihly pro opěrné zdi, hradební zdi, vinné sklípky, stájovou dlažbu odolnou proti kyselinám, šancové cihly, historické cihly, atypické formáty a mrazuvzdorné cihly.

Cihla plná, rozměry 290 × 140 × 50 mm, hmotnost 5 kg, pevnost 40 MPa. Cihla plná CP, rozměry 290 × 140 × 65 mm, hmotnost 5 kg, objemová hmotnost 1 900 kg.m⁻³, pevnost 40 MPa. Cihla plná NF, rozměry 290 × 115 × 71 mm, hmotnost 3,5 kg, pevnost 40 MPa.

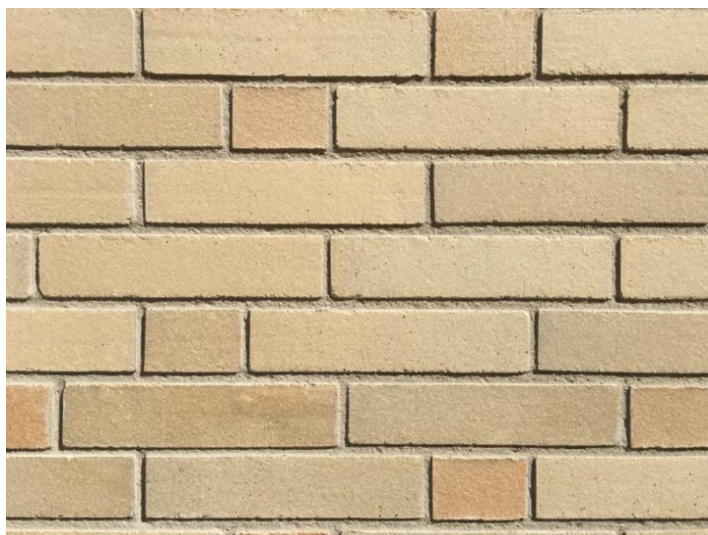

Obr. 10, 11 a 12 Cihla plná pálená, plná CP a plná NF.

7. Brispol

Společnost Brispol, která sídlí v Kadani, není tradiční cihelnou. Brispol na rozdíl od tradičních cihelen nedisponuje vlastní surovinovou základnou a zaměřuje na výrobu spíše hutných až slinutých střepů (s nasákavostí do 6 %) na bázi dovážených vesměs kameninových jíílů a šamotových ostrív při vyšších vypalovacích teplotách. Výhodou je potom výrazná flexibilita v možnosti vyrábět různé tvary zdicích (klinkery, lícové cihly) i dlažebních prvků v široké škále barev. Významným sortimentem společnosti Brispol je i chemicky odolná a kanalizační kamenina.

Historie závodu spadá do roku 1885, kdy místní podnikatel v oblasti dobývání uhlí Fridrich Döll založil i keramický výrobní podnik.

Obr. 13, 14 a 15 Ukázka ze sortimentu společnosti Brispol.